

Słowo wstępne

Dwadzieścia lat temu w wigilijny poranek zmarł nagle profesor dr hab. Andrzej Nadolski – wybitny mediewista, archeolog, bronioznawca. Był człowiekiem wyjątkowego formatu. Jego życiorys odzwierciedla skomplikowane dzieje minionych dziesięcioleci, a Jego spuścizna naukowa do dziś wpływa na kształt pasji naukowych kolejnych pokoleń badaczy.

Urodził się w Krakowie 26 listopada 1921 r. w rodzinie kultywującej tradycje patriotyczne, doceniającej potrzebę znajomości rodzimej historii, kultury oraz przyrody. Kilka miesięcy przed wybuchem drugiej wojny światowej uzyskał maturę w Gimnazjum im. Księcia Józefa Poniatowskiego w Warszawie. Od stycznia 1942 r. walczył w oddziałach Armii Krajowej obwodu grójeckiego „Głuszc”. Zaraz po zakończeniu wojny, w 1945 r. rozpoczął studia archeologiczno-historyczne, początkowo na Uniwersytecie Jagiellońskim, następnie na Uniwersytecie Łódzkim. Tu w 1949 r. otrzymał tytuł magistra filozofii w zakresie prehistorii, a w 1951 r. stopień doktora na podstawie rozprawy *Studia nad uzbrojeniem polskim w X, XI i XII wieku* (Łódź 1954). Praca ta stała się fundamentalnym dziełem polskiej szkoły bronioznawstwa historycznego, które do dziś, mimo upływu już ponad pół wieku, w wielu aspektach zachowuje aktualność. W 1962 r. mianowany został profesorem nadzwyczajnym, w 1970 r. otrzymał nominację na profesora zwyczajnego.

Pracę zawodową rozpoczął w 1946 r. w Zakładzie Prehistorii Uniwersytetu Łódzkiego. Na uczelni tej pełnił liczne funkcje, był m.in. kierownikiem Katedry Archeologii, w latach 1965-1968 prorektorem, a następnie od 1968 do 1969 r. rektorem. Prowadził wykłady także i na innych uczelniach: w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych, w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika w Toruniu. Jako „professeur associé” wykładał w École des Hautes Études en Sciences Sociales w Paryżu.

Równoległe do działań dydaktycznych od 1949 r. uczestniczył w pracach badawczych Kierownictwa Badań nad Początkami Państwa Polskiego, przekształ-

conego w 1953 r. w Instytut Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk (obecnie: Instytut Archeologii i Etnologii PAN). Od 1961 r., aż do momentu przejścia na emeryturę w 1991 r. pełnił funkcję kierownika Zakładu Archeologii Polski Środkowej IHKM (dziś: Ośrodek Badań nad Dawnymi Technologiemi IAE PAN).

Profesor Andrzej Nadolski był autorem ponad dwustu publikacji, w tym kilkunastu książek; wieloletnim redaktorem naczelnym „Acta Archaeologica Lodziensia”, założycielem i redaktorem „Fasciculi Archaeologiae Historicae”, nauczycielem wielu archeologów, pod Jego kierunkiem powstało kilkadziesiąt prac magisterskich i 10 doktorskich, kierował badaniami archeologicznymi wielu stanowisk (m.in. grodzisko i kolegiata w Tumie pod Łęczycą, grodziska w Czermnie nad Huczwą i Spicymierzu nad Wartą, wieś średniowieczna w Drący w Burgundii, pobjowisko grunwaldzkie). Był członkiem licznych polskich i zagranicznych towarzystw i komitetów naukowych. Uhonorowano go szeregiem odznaczeń: m.in. Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polsk oraz Krzyżem Partyzanckim.

Te podstawowe fakty biograficzne nie są w stanie oddać rozległych horyzontów Jego zainteresowań. Nieprzeciętna erudycja Andrzeja Nadolskiego w zakresie poznania kultury materialnej średniowiecza czy szeroko pojętej wojskowości, przejawiała się także w jego działalności popularyzatorskiej. Obok ogromnej wiedzy odznaczał się bowiem umiejętnością jasnego wywodu, zrozumiałego dla szerokich rzesz słuchaczy. Z wielką przyjemnością uczestniczył więc w pracach wystawienniczych, wygłaszał odczyty, współpracował nawet z twórcami filmowymi.

By jednak suchość zwięzłych biogramów, w różnych miejscach publikowanych, wzbogacić barwami wielości pasji i różnorodności działań Profesora Andrzeja Nadolskiego w dwudziestą rocznicę śmierci grono Jego przyjaciół, kolegów, uczniów podjęło inicjatywę zorganizowania konferencji naukowej mu poświęconej i przygotowało teksty w tym tomie zebrane.